

چهار رساله درباره حضرت ابوطالب و قصیده لامیه آیت الله سید علی بهبانی، دکتر محمود شهابی، استاد غلامرضا دبیران - به کوشش: علی اکبر صفری

فصلنامه تخصصی مطالعات قرآن و حدیث سفینه

سال دوازدهم، شماره 48 «و ژه حضرت ابوطالب 7»، پاییز 1394، ص 111-141

چهار رساله درباره حضرت ابوطالب و قصیده لامیه

آیت الله سید علی بهبانی، دکتر محمود شهابی، استاد غلامرضا دبیران

به کوشش: علی اکبر صفری [1] ×

چکیده: این گفتار، شامل دو ترجمه منظوم فارسی از قصیده لامیه حضرت ابوطالب است که غلامرضا دبیران (1296-1365 شمسی) سروده است. در مقدمه این دو قصیده یادداشت‌هایی از سید علی بهبانی و محمود شهابی درباره مقامات ابوطالب و دو ترجمه یاد شده آمده است. نگارنده در مقدمه، توضیحاتی درباره ابوطالب و قصیده لامیه او آورده و شرح حال و آثار غلامرضا دبیران را بررسی می‌کند.

کلیدواژه‌ها: ابوطالب - قصیده لامیه؛ قصیده لامیه ابوطالب - ترجمه منظوم فارسی دبیران، غلامرضا - شرح حال و آثار؛ بهبانی، سیدعلی - فضائل ابوطالب؛ شهابی، محمود.

مقدمه

آنچه پیش روی خوانندگان گرامی است، دو ترجمه منظوم فارسی از قصیده لامیه حضرت ابوطالب است که استاد فقید مرحوم غلامرضا دبیران (1296-1365 شمسی) سروده و به نظر مرحوم آیت الله سید علی بهبانی صاحب کتاب مصباح المهدایه و استاد فقید دکتر محمود شهابی خراسانی رسانده که به عنوان مقدمه این ترجمه‌ها، مطالبی در مورد حضرت ابوطالب مرقوم داشته‌اند.

آن هنگام که حضرت رسول اکرم 6 تنها مانده بود و یآوری نداشت، زمانی که قبیله قریش بر دشمنی با بنی هاشم و پیامبرگرامی اسلام همداستان شده بودند، حضرت ابوطالب دفاع از ایشان سرود. این قصیده که هم‌اورد ندارد، در شمار شیواترین و زیباترین سروده‌ها در عرصه فصاحت و بلاغت و در زمره نخستین اشعار در مدح و ستایش پیامبرگرامی اسلام است. جناب ابوطالب در این قصیده با اشاره به دشمنی قریش و به بیان اقدامات خود در متحد کردن قومش می‌پردازد، به مناسک و مکان‌های مقدس حج و حرم سوگند یاد می‌کند و پناه می‌برد و حمایت دلاورانه خود را از ایشان ابراز می‌دارد. در مشهورترین بیت آن، سیمای نورانی پیامبر چنین به نظم در آمده است:

و ابيض يستسقى الغمام بوجهه ثمال المیتامی عصمه للأرامل

سپیدرویی که به احترام او، باران از ابر درخواست می‌شود، شخصیتی که پناهگاه یتیمان و نگهبان بیوه‌زنان است.

ابن ابی‌المحدید در شرح نهج‌المبلاغه این قصیده را هم طراز با قصیده امرؤالمقیس - که در شمار معلقات سبع است - دانسته است: «فی القصیده الملامه، المتی شهرتها کشهره "قفا نیک"». [2] علامه امینی آن را از قصیده امرؤالمقیس نیز برتر می‌داند: «قلت: هذه قصیده عظيمة بليغة جدا لا يستطيع يقولها إلا من نسبت إليه، وهي أفضل من المعلقات المسبع، وأبلغ في تأدية المعنى منها جميعها» [3]

این قصیده را بنی‌هاشم، نسل به نسل به فرزندان خود می‌آموختند. امام صادق 7 می‌فرماید: این قصیده را بیاموزید و به فرزندان خود نیز بیاموزید. [4]

مرحوم استاد دبیران در باره اهمیت این قصیده بیان داشته است: «این قصیده از نظر شیعیان خیلی اهمیت دارد، زیرا

عده‌ای عقیده دارند که آیه مبارکه
انک لا تهدي من احببت ولكن الله يهدي من يشاء
(سوره قصص آیه 56)

درباره حضرت ابوطالب

7

است. و یکی هم جسارت کرده و به حضرت علی

7

گفته بود که پدرت ایمان نیاورده است. در حالی که حضرت ابوطالب

7

قبل از فتح مکّه - هنگامی که مسلمین در شعب ابوطالب سه سال در محاصره بودند و حضرت امیر

7

شبانہ آذوقه می آوردند و حضرت خدیجه سلام الله علیها در همان جا وفات یافت - این قصیده را در حمایت از پیامبر

6

سرود و در شعر نام خدا را برده است، پس معلوم می شود موحّد بوده و رسول اکرم

6

را تنها نگذاشته است. پس چه کسی از وی به اسلام نزدیک تر است؟»

[5]

علامه امینی در اهمیت این قصیده و دلالت آن بر ایمان حضرت ابوطالب نوشته است: من نمی دانم شیوه اعتراف و شهادت دادن بر نبوت پیامبر، چگونه است؟ وقتی که در ابیات این قصیده با شیوه های گوناگون مطرح شده است. اگر یک اشاره از آنچه بارها در این قصیده آمده، در شعر و یا نثر کسی باشد، بر اسلام او کافی است؛ چگونه همه اشاره ها و تصریح های این ابیات بر اسلام و ایمان ابوطالب دلالت نکند؟ بسیار عجیب و پند آموز است. [6]

علی فهمی بن شاکر موسساری چلبی زاده، مفتی سابق اهل تسنن بوسنی هرزگوین که مدتی را به تدریس عربی در دارالمفنون تهران گذرانده بود، شرحی بر این قصیده به سال 1327 قمری نوشته با عنوان «طلبة المطالب فی شرح لامیه ابی طالب» که متن آن در مجله الموسوم، شماره 100 سال 1434/2013 ص 37-95 منتشر شده است. این شرح، بخشی از کتاب او به نام «حسن المصاحبة فی شرح اشعار المصاحبة» است.

ترجمه این متن به شعر موزون و بر دو وزن جداگانه کاری است که در سرایش آن فیض روح القدس مدد رسانده است. نگارنده سطور با جستجو در کتابشناسی های ویژه حضرت ابوطالب، نمونه ای برای آن نیافته است. [7]

زندگی نامه مرحوم استاد دبیران

یادآوری می شود زندگینامه استاد دبیران در شماری از منابع آمده است [8]. همچنین دکتر سید محمدباقر کمال الدینی کتاب مستقلی با عنوان «حوال و آثار استاد غلامرضا دبیران» نگاشته و حق مطلب را درباره این شاعر و هنرمند بزرگوار ادا کرده است. آنچه در این مجال می خوانید، از مقدمه آثار مرحوم دبیران و اطلاعاتی از خانواده ایشان گرفته شده است.

استاد غلامرضا دبیران از خاندان ولایت و هنر است. ایشان متولد تهران است و ریشه او به روستای نجم آباد شهرستان نظرآباد البرز می‌رسد. پدر ایشان میرزا شفیح دبیر افخم (درگذشته 1333 ش) از خوشنویسان گمنام روزگار ماست. ایشان قرآن کریم و دیوان حافظ و ادعیه و احادیث و مناجاتهای امیرالمومنین 7 را به خطوط چشم نواز کتابت کرده است. پدر بزرگ ایشان میرزا تقی عنوان نگار دبیر اعلم ساوجبلاغی است.

[9]

دبیر اعلم ساوجبلاغی نخستین ناظم نهج البلاغه و صحیفه سجادیه و مصباح المشریعه است.

میرزا محمد منشی ساوجبلاغی مسئولیت تحریرات محرمانه و رسائل خاصه محمدشاه و ناصرالدین شاه قاجار را به عهده داشته است. پدر میرزا محمد منشی علیقلی و نیای او میرزا عبدالکریم نجم آبادی ساوجبلاغی است. میرزا عبدالکریم از بزرگان حکومت عصر فتحعلیشاه قاجار به شمار می‌آید که به نوشته عنوان نگار، درجه اول خدمتگزاری را داشته است.

شادروان غلامرضا دبیران به سال 1296 خورشیدی در تهران متولد شد. شاعری خوش قریحه، محقق متعهد و مترجمی دانا بود که در خانواده علم و ایمان پرورش یافت. از آوان کودکی به فراگرفتن قرآن و تمرین خوش نویسی در محضر پدر و پدر بزرگ پرداخت و تحصیلات کلاسیک را در رشته علمی در دبیرستانهای تهران و دور تحصیلات دانشگاهی را در رشته زبان و ادبیات فارسی دانشکده ادبیات دانشگاه تهران گذراند. از محضر استادان بزرگوار چون اساتید فقید، ملک الشعراء بهار، عبدالعظیم خان قریب، فاضل تونی، احمد بهمنیار، سید کاظم عصّار و بدیع الزمان فروزانفر کسب فیض کرده و همواره مورد لطف و مرحمت آن بزرگواران قرار می‌گرفت. دروس حوزوی را نیز از برخی اساتید مانند شیخ مرتضی غماهی طالمقانی آموخت. [10]

استاد دبیران به مأموریت‌های دولتی مانند شهرداری در شهرهای مختلف اعزام می‌شد. وی به هر شهر که مأموریت خدمت پیدا می‌کرد، نزد بزرگان علم و دین خوشه چینی کرده و خرمن معرفت گرد آورده بود. حضرات آیات: شهید صدوقی، سیدعلی محمد وزیری یزدی، میرزا خلیل کمره‌ای، سیدحسن مرعشی شوشتری، شیخ بهاءالدین محلاتی شیرازی، سید روح‌الله خاتمی، سیدعلی موسوی بهبهانی و شیخ محمدصالح سمنانی مازندرانی، از اساتیدی هستند که آن مرحوم با آنها ارتباط علمی داشت.

استاد دبیران در شیراز با شادروانان، اساتید علی اصغر حکمت و نورانی و صالح در مشهد مقدس با بعضی اساتید سخن چون دکتر قاسم رسا و احمد گلچین معانی مباحثه و مراوده و مقابله اشعار داشتند. [11]

استاد غلامرضا دبیران پیش از انقلاب سالمیانی به خدمت در دفتر نخست وزیری اشتغال داشت و سپس در سمت شهردار شیراز، معاون شهردار اهواز، معاونت استانداری خراسان، فرمانداری کل یزد و سمنان به خدمت اشتغال داشتند.

در مأموریت کوتاه تبریز با مرحوم استاد سیدمحمدحسین شهریار ملاقات‌هایی داشتند که اشعار و آثار قلمی به یادگار

مانده است. شه‌ریار در قصیده‌ای ایشان را چنین ستوده است:

دگر غلام رضا شهرتش دبیران است

به خط خوش همه سرمشق اهل ایمان است. [12]

مرحوم دبیران در دوران زندگی پر برکت خویش، مجموعه ارزشمندی از کتابهای چاپی و خطی فراهم آورد. نظر به چیره دستی ایشان در هنر و ادبیات و علوم اسلامی و امور اداری و سیاسی، کتابهای کتابخانه ایشان بسیار ارزشمند و ستودنی است. نمونه‌ای از آثار خطی ایشان با آثاری از پدر و نیاکان خویش که به یادگار مانده، از نظر خوشنویسی و ادبی در شمار آثار نفیس و دست نیافتنی قرار دارد. این آثار بر اساس وصیت نامه ایشان در فروردین 1392 به کتابخانه آستان قدس رضوی و بخشی از آن به کتابخانه وزیری یزد (از موقوفات آستان قدس رضوی) تقدیم گردید.

همسر ایشان بانوی هنرمند سرکار خانم عفت محمدی (دبیران) نیز در شمار بانوان خوشنویس است که برایشان بهبودی و عافیت آرزو داریم. کتابت قرآنی با ترجمه مشهور المهی قمش‌ای و قرآنی به ترجمه مرحوم عبدالمحمد آیتی به خط نسخ عالی از آثار قلمی ایشان است.

استاد دبیران به سال 1365 در تهران درگذشت و در آرامگاه بهشت زهرا سلام الله علیها قطعه 102 به خاک سپرده شد. خداوند روح ولایی او را غریق رحمت کند.

در این مجال از خاندان بزرگوار ایشان بویژه همسر ایشان خانم عفت محمدی و سرکار خانم دکتر دبیران و دیگر افراد این خاندان که به بزرگی زادگی و هنرمندی و دانشوری شناخته شده‌اند، کمال تقدیر و شکر داریم، به عنوان «"حقیقه‌المشکر المعجز عن المشکر" از آنان کمال تقدیر و شکر را داریم.

آثار و تألیفات

استاد دبیران بر همان رسم کهن خوشنویسی که از نیاکان به یادگار مانده قرآن کریم، نهج البلاغه، دیوان حافظ، شماری از آثار فاخر را کتابت کرده و هم چنین مرقع‌هایی نفیس به قلم نستعلیق و شکسته نستعلیق و ثلث تحریر نموده است. فهرست ذیل نمونه‌ای از تألیفات ایشان است:

- هزاره در نحو

ترجمه فارسی خلاصه المنحو یا المفیه ابن مالک (600-672 ق) به شعر. کتاب المفیه در هزار بیت سروده شده و شروع آن مانند نهج المریضی و شرح ابن عقیل و... (سیوطی) در شمار کتب درسی حزوه‌های علمیه قرار دارد. در ترجمه منظوم این اثر، همان وزن شعری و انتقال مفاهیم بیت به بیت رعایت شده است. استاد دبیران این کتاب را به درخواست آیت الله سید محمدحسن مرعشی شوشتری در سه سال (1362-1364) به نظم کشیده است. سرودن هزاره در نحو، در تهران شب دوشنبه 22 مهر 1364 برابر 27 محرم 1406 ق، به پایان رسیده است.

این مجموعه با خط نسخ و نستعلیق مرحوم استاد دبیران کتابت شده و به صورت عکسی منتشر شده است. در آغاز این اثر، مقدمه آیت الله سید محمدحسن مرعشی شوشتری و دکتر مهدی محقق آمده است.

این اثر به کوشش خانم دکتر حکیمه دبیران - فرزند بزرگوار ایشان - در سال 1376 توسط دفتر پژوهشهای فرهنگی به طبع رسیده است.

- ابجد عشق، دیوان اشعار

این مجموعه شامل غزلیات، قصاید، مثنوی‌ها و ترجمه‌های منظوم است. همچنین اشعاری که شاعران دیگر در جواب ایشان سروده‌اند و اشعاری که در رثای ایشان سروده شده، در این دیوان فراهم آمده است. این دیوان در بر دارنده 75 غزل و سی قصیده و 21 مثنوی و 23 ترجمه منظوم است.

سروده‌های استاد دبیران بیشتر در موضوع ستایش مقام اهل بیت: و رثای خانواده و اساتید و بزرگان علم و دین است. ترجمه‌های منظوم ایشان نیز ویژگی ادعیه و مناجات معصومین و قصیده‌های شاعرانی مانند بوصیری، حس‌آن، ابونواس و... است.

شماری از تبادل اشعار ایشان با بزرگان علم و ادب مانند استاد سید محمدحسین شهریار، بدیع الزمان فروزانفر، قاسم رسا، علامه محمدصالح حائری مازندرانی، انجمن کتابخانه‌های عمومی یزد در 416 صفحه وزیری منتشر شده است.

- تاریخ قرآن کریم که دانشنامه کارشناسی ایشان در رشته زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تهران است و در سال 1321 ش به راهنمایی استاد علامه فروزانفر نوشته شده است.

- ترجمه نهج البلاغه. متأسفانه این ترجمه ناتمام مانده و بیش از نیمی از کتاب نهج البلاغه به فارسی ترجمه شده است. ایشان متن نهج البلاغه را به خط نسخ تا پایان خطبه هشتاد و سوم - معروف به المغرأء - کتابت کرده و تا نیمه خطبه پنجاه و چهارم به فارسی برگردانده و به خط نستعلیق تحریر نموده است.

- ترجمه منظوم سورۀ جمعه در آغاز در وصف نماز جمعه و اهمیت روز جمعه در 140 بیت، تهران، 1360.

- ترجمه منظوم دعای توسل در 64 بیت سروده شده.

- ترجمه منظوم دعای کمیل در 131 بیت در تهران 26 ربیع الماؤول 1373 مطابق 13/9/1332 سروده شده و در همان سال در انتشارات کلامه خاور تهران به خط میرزا شفیح دبیران (دبیر افخم) به چاپ رسیده است.

- ترجمه منظوم دعای افتتاح 96 بیت سروده شده.

- ترجمه منظوم ادعیه روزهای ماه مبارک رمضان در 214 بیت سروده شده.

ترجمه منظوم دعای افتتاح، دعاهای روزهای ماه مبارک رمضان، دعای کمیل، به کوشش سرکارخانم صدیقه رضوانی (بهروزیان) در سال 1366 در 66 صفحه به چاپ رسیده است.

- ترجمه منظوم زیارت امین الله در 28 بیت در مشهد مقدس به نظم در آمده و تاریخ تحریر آن 6 هفتم مهر 1348 برابر جمعه بیست و چهارم جمادی الثانی 1387 است.

این اثر همراه با سروده‌هایی در مدح حضرت امیرالمؤمنین و حضرت سید الشهداء^ع از مرحوم دبیران و سرکارخانم حکیمه دبیران در تهران به چاپ رسیده است.

- ترجمه منظوم عهدنامه مالک اشتر.

- ترجمه منظوم مناجات المرائیین در 18 بیت.

- ترجمه مناجات الممطیین در 11 بیت.

- ترجمه منظوم دعای فرج در 18 بیت.

- ترجمه منظوم قصیده لامیه حضرت ابوطالب

- ترجمه منظوم قصیده لامیه به وزن دیگر که متن این دو اثر در ادامه این مطلب خواهد آمد.

- ترجمه منظوم قصیده برده بوسیری 163 بیت.

- ترجمه منظوم قصیده نونیه المعجم در 43 بیت.

- ترجمه منظوم قصیده مارون بیک عبّود 109 بیت در مشهد به سال 1346 سروده شده است. این متن ترجمه منظوم قصیده شاعر و دانشمند مسیحی، ساکن لبنان است که در مدح حضرت رسول اکرم 6 سروده شده و ترجمه نثر به قلم آیت الله میرزا خلیل کمره‌ای و ترجمه منظوم آن به قلم استاد دبیران است. این کتاب در تهران، انتشارات اقبال، در 1386 ق در 48 صفحه منتشر شده است.

- ترجمه منظوم قصیده علامه محمد صالح حائری مازندرانی در مدح یحیی بن موسی بن جعفر 7 23 بیت.

- ترجمه اشعار غدیریّه حسّان

- ترجمه منظوم مخمس استاد حاج شیخ عبدالمصاحب از شعر ابونواس در مدح حضرت علی بن موسی المرضا 7 در 12

بیت.

- قصیده موش و گربه، این منظومه به اقتضای موش و گربه عبید زاکانی سروده شده و دارای تصاویری ارزشمند به قلم استاد دبیران است. ترقیمه این منظومه هم -زمان با عید مشروطیت در 25 مرداد 1331 است

- ترجمه منظوم زیارت نامه امیرالمؤمنین 7 به روایت صعصعه بن صوهان.

یاد آوری می شود آیین آثار جز ترجمه منظوم عهدنامه مالک اشتر، در کتاب ابجد عشق منتشر شده است.

- یک دوره دستور زبان فارسی به فارسی سره.

- ترجمه کتاب عوامل فی المنحو ملا محسن که از کتب درسی حوزه های علمیه است.

- ترجمه چند مقامه از کتاب مقامات حریری.

توضیح در مورد ترجمه منظوم قصیده لامیه حضرت ابوطالب 7

شماری از بزرگان و دانشمندان در باره این قصیده آثاری نگاشته اند؛ مانند شرح قصیده لامیه حضرت ابوطالب علامه سردار کابلی، زهرة المادبا فی شرح لامیه شیخ المبطحاء از شیخ جعفر نقدی، قصیده لامیه حضرت ابوطالب از مفتی محمد عباس، طلبه المطالب فی شرح لامیه ابی طالب. [13]

دو ترجمه منظوم استاد دبیران - که در دو وزن مختلف سروده شده - اینک جداگانه با خط چشم نواز سراینده آن در این مجموعه به چاپ می رسد. خطی که استاد بدیع الزمان فروزانفر در مدح آن سروده است:

خط چنین شهر هم چنین باید بر تو از عقل آفرین شاید

تیر گو مر سپهر راست دبیر بر تو تحسین همی کند تقدیر

بودی ار در زمان ما قابوس بر بنان و خط تو دادی بوس

خواستیم تا به جایزه سخت از گهرها بیاکنم دهن

گوهرکان اگر نادم دست هیچ غم نیست گوهر جان هست [14]

توضیح این که دو ترجمه به سال 1371 قمری = 1331 شمسی به سفارش مرحوم آیت الله میرزا خلیل کمره‌ای به انجام رسیده چنانکه مرحوم دبیران در انجام هر دو ترجمه و آغاز ترجمه دوم به نام او اشاره کرده است. مرحوم کمره‌ای برای این ترجمه‌های منظوم، مقدمه‌ای مبسوط نگاشته که در مجال دیگر منتشر می‌شود، انشاءالله.

گفتیم که آیت الله سید علی موسوی بهبانی صاحب کتاب مصباح المهدایة [15] و دکتر محمود شهابی خراسانی پس از دیدن ترجمه‌های منظوم مرحوم دبیران، مطالبی ارزشمند درباره حضرت ابوطالب
7
نگاشتند که اینک در پی می‌آید.

مقدمه آیت الله سید علی موسوی بهبانی (ره)

بسم الله الرحمن الرحيم

المحمد لله رب العالمين. و المصلوة و المسلام على خير خلقه محمد 6 و آله المطاهرين. و لعنة الله على اعدائهم اجمعين
الى يوم الدين

بعد چون جناب دانشمند محترم آقای غلام رضا دبیران - وفقه الله تعالی - را ملاقات نمودم در مشهد مقدس رضوی
علی مشرفه آلاف ثناء و تحية، و اظهار داشتند که قصیده لامیه حضرت ابوطالب سلام الله علیه را ترجمه به فارسی نموده و

به رشته نظم در آورده، مناسب دیدیم که شمه‌ای از حالات آن جناب راجع به کمال ایمان و مقام شامخ آن بزرگوار، به عنوان مقدمه از برای منظومه ایشان ذکر نمایم.

فی مجمع البحریں در ماده طلب: فی الحدیث عن مولانا المصّادق 7: «إِنَّ مَثَلَ أَبِي طَالِبٍ مَثَلُ أَصْحَابِ الْمَكْهَفِ أُسْرُوا الْإِيمَانَ وَأَظْهَرُوا الْمَشْرِكَ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ». از این حدیث شریف مستفاد می‌شود که اسرار ایمان حضرت ابوطالب، محبوب و مرضی حضرت پروردگار عالم بوده، به لحاظ این که حمایت و نصرت پیغمبر خاتم

6
در اسرار ایمان آن جناب بوده، و فی حدیث آخر: سئل ابو المحسن

7
ما کان حال ابی طالب

7
؟ قال

7
: أقرّ بالمنبی وبما جاء به ودفع إليه الموصایا ومات من یومه.

از این حدیث مستفاد می‌شود که حضرت ابوطالب وصی انبیاء قبل بوده و وصایای آنها به عنوان ودیعه نزد آن جناب بوده که بسپارد به پیغمبر خاتم 6، پس ایمان آنجناب از اول امر بوده، فلم یشرک بالله طرفه عین.

در ماده جملاً پس از ذکر حساب جمل، قال: و منه الحدیث: «أسلم ابو طالب بحساب الجمل و عقد ثلاثاً و ستّین ای عقد علی خنصره و بنصره الوسطی و وضع إبهامه علیها و ارسل المسبّأبه و قال: لا اله الا الله محمد رسول الله 6.

و فی حدیث المصّادق 7 و قد سئل: انّ ابا طالب اسلم بحساب الجمل؟ قال: بكلّ لسان.

ثمّ قال: و فی مناقب ابن شهر آشوب: روی شعبه، عن قتاده، عن الحسن فی خبر طو بل و فیه قال رسول الله 6: اعمّ إنک تخاف علیّ اذی اعدای و لا تخاف علی نفسک عذاب ربیب؟ فضحك أبو طالب و قال: ا محمد دعوتنی و زعمت. أنک ناهی، لقد صدقت و كنت قدما أمنا، و عقد علی ثلاث و ستّین: عقد المخنصر و المبنصر و عقد المابهام علی إصبغه الوسطی، قول: لا اله الا الله محمد رسول الله.

از این حدیث شریف مستفاد می‌شود که آن حضرت امین بر ودائع انبیاء بوده و وصی آنها بوده، كما این که حدیث دوم تصریح به این معنی داشت.

و در کتاب المغدیر و [ابوطالب] مؤمن قریش روایت نموده که حضرت امیر المؤمنین 7 در رجبه تشریف داشت و در

حول آن جناب، مؤمنون مجتمع بودند. در این هنگام شخصی جسارت نمود و گفت: یا امیر المؤمنین انک بالمکان المذی
أنزلک الله وأبوک معذب فی النار؟ فقال الامام

7

فی جوابه: مه فضّ الله فاک والمذی بعث محمداً بالمحق نبأ لو شفح أبی فی کل مذب علی وجه الأرض لشفّعه الله، أبی
معذب فی النار وابنه قسم الجنة والنار؟ والمذی بعث محمداً بالمحق ان نور أبی طالب وم آله لطفی أنوار المخلاتق إلی
خمسة أنوار.

و اخبار در باب ایمان حضرت ابی طالب سلام الله علیه از حدّ احصاء بیرون است و بسیاری از اخبار از طریق خاصّه و
عامّه در کتاب المغدیر ذکر نموده، هر کس طالب باشد مراجعه به کتاب مزبور نماید.

حرره الأجر علی الموسوی البهبهانی فی ثامن عشر شهر ربیع الثانی 1385 فی المشهد المقدس الرضوی علی مشرفه
الآف ثناء و تحیه.

تقریظ مرحوم دکتر محمود شهابی

بسم الله الرحمن الرحيم

نوشتن در این عصر که توجّه و عنایت بیشتر مردم به موضوعات مادی معطوف گشته و کلامی علم و ادب از رونق و رواج
افتاده است، اگر ذوق لطیف و قریحه سرشار مدد کند و توفیق الهی شامل حال گردد، که امری معنوی و مورد توجّه شود
و اثری چنین پرمایه و نوباوه [طریف و بدیع] از کسی به وجود آید، در خور اعجاب و شایان تحسین و تقدیس است.

ترجمه منظوم قصیده لامیه الغرّاء شیخ اباطح جناب ابی طالب، بزرگ قریش و سرور خاندان عبدالمطلب و مفخر
عبدمناف، پدر بزرگوار حضرت مولای متقیان 7 و حامی و حافظ خانم پیغمبران 6 که خود از بدایع قصائد عربی و نقایس
اشعار بشمار است و به وسیله فاضل کامل و ادیب لیب آقایی غلامرضا دبیران به نظم پارسی به دو وزن مختلف ترجمه شده
است، شاهکار بیست که اهل فضل و فن، به خوبی حسن قریحه و جودت فکر و احاطه ناظم محترم را بر دو زبان تازی و
پارسی متوجه هستند و بدان تصدیق دارند. از خدا توفیق ایشان را در راه نظائر این گونه امور خواستاریم. فایده رب المعابد
بنصره.

20 بهمن ماه 1331 محمود شهابی

x. کتابشناس و محقق، حوزه علمیه قم.

[2]. شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ابن ابی الحدید، عبدالمحمّد بن هبه الله، 586-655 ق، (چاپ افست منشورات

مکتبه آية الله المعظمي المرعشي النجفي قم - ! ران 1404 هـ (ق) ج 14 ص 78.

[3]. المغدير في الكتاب و المسنة و المادب، العلامة الشيخ عبدالمحسين اميني، (قم، مركز المغدير للدراسات الاسلامية، 1430ق) ج 7 ص 458.

[4]. المصحيح من سيرة الامام علي 7 او المرتضى من سيرة المرتضى، السيد جعفر مرتضى المعاملی (قم، ولاء المنظر معجل الله تعالى فرجه، 1430ق) ج 2 ص 98.

[5]. ابجد عشق، مقدمه ص «ل».

[6]. المغدير في الكتاب و المسنة و المادب، العلامة الشيخ عبدالمحسين اميني، (قم، مركز المغدير للدراسات الاسلامية، 1430ق) ج 7 ص 460.

[7]. نگاه كنيد به:

«معجم ما أُلْف عن عن أبي طالب 7»، عبدالملة صالح عبدالملة الموسوي المنتفكي، مجلّة المرشد، (المعدان 21-22)، 2008/1429ق.

«كتابشناسی حضرت ابوطالب 7»، ناصرالدين انصاری قمی، نشریه میراث شهاب، سال هیجدهم، زمستان 1391، شماره 70.

[8]. رجوع

سخنوران نامی معاصر، سیدمحمد باقر برقی (قم، دارالمعلم، 1391) ج 13 ص 433-442.

اثر آفرینان: زندگینامه نام آوران فرهنگی ایران (از آغاز تا 1300 شمسی)، (تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، 1378) ج 3 ص 20-21.

مولفین کتب چاپی فارسی، خان بابا مشار (تهران، بی نا، 1342) ج 4 ص 695-694

دانشنامه مشاهیر یزد، به اهتمام میرزا محمد کاظمینی، یزد، ریحانه الرسول 1382، ج 1 ص 576-577.

[9] مجله پیام بهارستان، تابستان 1389، دوره 2، سال 2، ش 8، صص 564 - 593، مقاله‌ی «[دبیراعلم ساوجبلاغی و کتاب & laquo؛ چاره ساز & raquo؛ شرح کلمات قصار نهج البلاغه](#)».

[10]. زندگی نامه استاد دبیران به قلم فرزندش سرکار خانم دکتر حکیمه دبیران، در مقدمه کتاب ابجد عشق.

[11]. همان، ص 375-385.

[12]. مقدمه، ص ز- ح- ط.

[13]. معجم ما أئف عن عن ابی طالب 7، عبدالله صالح عبدالله الموسوی الممتنکی، مجله المرشد، (المعدان 21-22)، 2008/1429 ق.س 447-449.

[14]. بخشی از قصیده علامه بدیع الزمان فروزانفر در مجموعه ابجد عشق، ص 384.

2. درباره‌ی این کتاب، بنگرید به مقاله‌ی «[گفتاری درباره آیت الله بهبهانی و کتاب مصباح الهدایة](#)» نوشته دکتر ماندنی مواساتیان در سفینه شماره 15. توضیح این که نویسنده مقاله، خود از شاگردان مرحوم بهبهانی است. (ویراستار)

